

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет Обліку та аудиту

Кафедра обліку у виробничій сфері

Курсова робота з фінансового і управлінського обліку

на тему:

«Організація фінансового обліку на підприємстві»

Виконав:

студент 4 курсу, групи ОПД-41

Макарчук Т.О.

Керівник:

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____
_____
_____

Тернопіль 2017

ЗМІСТ

Вступ-----	3
1. Роль, значення та завдання організації фінансового обліку в умовах ринкової економіки -----	6
2. Предмет організації фінансового обліку-----	17
3. Основні об'єкти організації фінансового обліку -----	24
4. Метод організації фінансового обліку -----	27
5. Напрямки поліпшення організації обліку в умовах ринку--	30
Висновки і пропозиції -----	41
Список використаної літератури-----	43
Розрахункова частина-----	45

ВСТУП

У сучасних умовах господарювання одним із заходів, спрямованих на вдосконалення управління підприємством є раціональна організація фінансового обліку, який забезпечує високий рівень виконання його завдань, чіткий порядок у його веденні.

Розвиток сучасних економічних відносин вимагає ефективної організації обліку на підприємстві, яке у свою чергу визначається успішністю менеджменту основної діяльності суб'єкта господарювання. У цьому процесі важливе місце посідає організаційний аспект бухгалтерського обліку для прийняття ефективних управлінських рішень. Особливої актуальності набуває раціональна організація фінансового обліку на підприємстві, його роль в управлінні господарською діяльністю в умовах динамічного розвитку економічних відносин, що вимагає впровадження нових методів управління та їх належного забезпечення.

Питанням організації фінансового обліку присвячена значна кількість праць як у вітчизняній, так і в світовій економічній науці. Дану тему досліджувало чимало вчених, зокрема Бутинець Ф.Ф., Дерій В.А., Завгородній В.П., Сопко В.В., Пушкар М.С., Лень В.С., Ковальов В.В., Кужельний М.В., Карпенко І.Л., Кутер М.І. та інші.

Існуючі праці характеризуються вагомими науковими результатами, однак залишається невирішеним ряд питань. Зокрема, потребує подальших досліджень неузгоджений термінологічний апарат, недостатня урегульованість нормативними документами порядок організації бухгалтерського обліку, що ускладнює процес ефективного управління підприємствами внаслідок відсутності оперативної бухгалтерської інформації про затрати основної діяльності. Наявність невирішених питань щодо організації обліково-аналітичного забезпечення потреб управління підприємствами обумовлюють необхідність наукового обґрунтування і розробки теоретико-практичних рекомендацій щодо управлінської ролі бухгалтерського обліку.

Раціонально організований фінансовий облік повинен відповідати наступним вимогам:

- ✓ точність облікових записів, узгоджених зі справді здійсненими господарськими операціями та констатованими явищами та подіями;
- ✓ зрозумілість і чіткість записів господарських оборотів з точки зору їх логічної узгодженості;
- ✓ правильна грошова оцінка як наявних засобів, так і здійснюваних операцій і оборотів, які спостерігаються; повнота та визначеність зареєстрованих фактів і явищ господарської діяльності, а також легальність або законність записів, з точки зору їх відповідності вимогам законодавства;
- ✓ правдивість і документальна обґрунтованість записів;
- ✓ відповідність, спеціалізація і правильний вибір облікових книг для даного підприємства;
- ✓ належна класифікація, групування і систематизація фактичного обґрунтованого облікового матеріалу, а також правильна номенклатура бухгалтерських рахунків;
- ✓ акуратність, своєчасність і впорядкованість записів з точки зору їх хронологічної послідовності.

Організація фінансового обліку супроводжує створення підприємства, та забезпечує його підготовку до ефективної діяльності. Без організованого бухгалтерського обліку неможлива діяльність суб'єктів господарювання, оскільки це суперечить чинному законодавству України.

На сучасному етапі власники повинні не тільки усвідомити роль організації фінансового обліку у забезпеченні ефективності процесу управління, але й зрозуміти, що організація фінансового обліку покликана зберегти та примножити їх майно.

Метою курсової роботи є дослідження теоретичних основ організації обліку на підприємстві як основи його сталого функціонування в системі бухгалтерського обліку.

З переходом до ринкових відносин в економіці України змінилась

організація бухгалтерського обліку. Насамперед вона повинна забезпечити інформаційні потреби власника та інвесторів. Питання організації фінансового обліку, формування показників звітності залишаються на сьогодні надзвичайно актуальними для підприємств різних форм власності, розмірів та видів діяльності.

1. РОЛЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ЗАВДАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

З розвитком ринкової економіки ускладнюються внутрішньогосподарські та зовнішні зв'язки підприємства, зростають потоки економічної і іншої інформації, яка має бути ефективно оброблена та перетворена в інформацію, корисну для обґрунтування та прийняття рішень оперативного, тактичного, стратегічного порядку. Переважну частину інформації, особливо для прийняття оперативних та тактичних рішень, надає система бухгалтерського обліку. Від того, як організовано бухгалтерський облік на підприємстві, як він виконує свої облікові, контрольні та аналітичні функції, значною мірою залежить рівень прийнятих управлінських рішень. Питаннями організації бухгалтерського обліку на підприємстві, установі, організації займається наука організація бухгалтерського обліку.

Згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні" питання організації обліку відноситься до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства й установчих документів. Відповідальність за організацію фінансового обліку і забезпечення відображення фактів здійснення всіх господарських операцій в первинних документах, зберігання й обробки документів, реєстрів і звітності протягом встановленого строку (але не менше 3-х років) несе власник або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством згідно з чинним законодавством і установчими документами. [17, с. 5]

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно вибирає форми його організації:

⇒ введення в штат підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби, як самостійного структурного підрозділу, на чолі з головним бухгалтером;

⇒ користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи; ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;

⇒ самостійне ведення фінансового обліку і складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. [17, с. 6]

Підприємство самостійно:

— визначає облікову політику.

Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, прийнятих підприємством для складання та подання звітності. [17, с. 6]

Підприємство має висвітлювати облікову політику обґрунтуванням: принципів оцінки статей звітності, методів обліку за окремими статтями звітності, відсутності змін в обліковій політиці. Будь-які зміни в обліковій політиці, що мають суттєвий вплив на показники звітного або майбутніх періодів, мають бути описані із зазначенням їх причин та змін у відповідних статтях;

— розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підпис бухгалтерських документів;

— може, виділяти на окремий баланс філії, представництва, відділи та інші відокремлені підрозділи, які зобов'язані вести бухгалтерський облік з наступним включенням показників до фінансового звіту підприємства.

Організація бухгалтерського обліку – це сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення рівня її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу. [15, с. 117]

Організацію фінансового обліку можна визначити також як науково

обґрунтовану сукупність умов, за яких найбільш економно і раціонально здійснюється збір, обробка і зберігання бухгалтерської інформації з метою оперативного контролю за ефективним використанням майна підприємства та надання користувачам неупередженої інформації для прийняття управлінських рішень.

Організація бухгалтерського обліку є одним із найбільш відповідальних етапів створення підприємства та підготовки до його ефективної діяльності. Без організованого обліку неможлива ефективна господарська діяльність підприємства.

На організацію бухгалтерського обліку впливає багато факторів нормативного, економічного, соціального та екологічного характеру. У загальному плані організацію бухгалтерського обліку можна представити схемою, наведеною на рис. 1. [15, с. 7]

Організація обліку має бути раціональною, за якої облік може найбільш успішно виконувати поставлені перед ним завдання при найменших затратах часу і засобів праці.

Основними передумовами раціональної організації обліку на підприємстві є наступні:

— урахування організаційної структури підприємства, особливостей застосовуваної техніки і технології, організації виробництва. Урахування організаційної структури підприємства, умов роботи його виробничих підрозділів, постачальницької і збутової діяльності забезпечує правильну організацію обліку господарських процесів, встановлення взаємовідносин окремих підрозділів підприємства з бухгалтерією, визначення порядку документації господарських операцій і документообігу, реєстрації господарських операцій в системі рахунків синтетичного й аналітичного обліку, методики калькулювання собівартості продукції, порядок узагальнення облікової інформації. При цьому визначають також технічні засоби одержання облікової інформації, використання обчислювальної техніки, склад і кваліфікацію облікового персоналу та інші конкретні умови

ведення обліку на підприємстві;

—визначення характеру й обсягу інформації необхідної для обґрунтування оперативних, тактичних і стратегічних рішень.

Рис. 1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

В умовах ринкової економіки підприємства здійснюють свою

діяльність самостійно, але за умов конкуренції, за якої їх самостійні дії обмежуються можливістю кожного з них впливати на загальні умови обігу товарів на ринку. При цьому підприємство повинне стимулювати виробництво саме тих товарів, яких потребують споживачі. Для ринкової економіки притаманними є такі процеси і явища, як конкуренція, вільне ціноутворення, що складаються під впливом витрат, попиту або на їх поєднанні. У зв'язку з цим виникає потреба в організації такого внутрішньогосподарського обліку, який, будучи часткою бухгалтерського (фінансового) обліку, виконував би завдання, пов'язані з управлінням як підприємством в цілому, так і внутрішніми підрозділами, починаючи з етапу проектування нового товару і закінчуючи його реалізацією. Оскільки така інформація забезпечується за допомогою бухгалтерського обліку, то головним бухгалтером разом з керівними працівниками повинно бути завчасно визначено обсяг інформації, її зміст і строки подання. Графік подання обліково-аналітичної інформації із зазначенням посадових осіб, які несуть відповідальність за об'єктивність і своєчасність її надання, затверджується керівником підприємства;

— урахування законодавчих і нормативних актів щодо здійснення підприємницької діяльності та обліку і звітності. Бухгалтерський облік на підприємствах і в організаціях є складовою ланкою в загальній системі народногосподарського обліку, а тому він повинен здійснюватися відповідно до чинних законів і інших нормативних документів, що регулюють підприємницьку діяльність та ведення бухгалтерського обліку і складання звітності. Дотримання діючого законодавства забезпечує єдність методології обліку й одержання звітної Інформації, необхідної для контролю, аналізу й оперативного управління як окремим господарством, так і економікою країни в цілому, а також убезпечує від накладення на підприємство фінансових санкцій;

— встановлення облікових взаємовідносин бухгалтерії з оперативно відокремленими підрозділами підприємства. Бухгалтерія, як складова

частина управлінського апарату, тісно взаємопов'язана з усіма виробничими підрозділами і службами підприємства. Вона одержує від них потрібну для обліку і контролю документацію і, в свою чергу, забезпечує їх економічною інформацією про результати їхньої роботи. Ці взаємовідносини визначають організацію бухгалтерського обліку, яка може бути централізованою або децентралізованою. Застосування централізованої або децентралізованої системи бухгалтерського обліку залежить від конкретних умов роботи окремих підприємств або об'єднань, ступеня їхньої оперативної самостійності та організаційно-територіальної відокремленості. На підприємствах з територіально й організаційно відокремленими підрозділами (філіали, дочірні підприємства тощо) застосовують децентралізований облік, при якому всі роботи виконуються обліковим апаратом цих підрозділів. Тут не тільки оформляють первинні документи, а й опрацьовують їх, ведуть синтетичний і аналітичний облік господарських операцій в системі рахунків, складають баланс, який відображає майнове становище підрозділу, та інші форми звітності, що показують виконання встановлених для нього планових завдань. Звітність здається до бухгалтерії головного підприємства (об'єднання, асоціації, концерну тощо). Функції бухгалтерії головного підприємства при децентралізованому обліку обмежуються перевіркою і зведенням показників звітності цих підрозділів. Основна перевага децентралізованого обліку — наближення облікових працівників до місця здійснення господарських операцій, що посилює контроль за документальним оформленням операцій і забезпечує використання облікової інформації для оперативного керівництва. Проте затрати на утримання облікового апарату більші. Крім того, за такої організації обліку послаблюється поточний контроль бухгалтерії головного підприємства за роботою на місцях, оскільки первинні документи до бухгалтерії не передаються, а звітність подається наприкінці місяця.

При централізованому обліку в бухгалтерії головного підприємства ведеться весь синтетичний і аналітичний облік на підставі документів, які у

встановлені строки здаються підрозділами підприємства, а також складається звітність. Це дає змогу раціональніше розподілити роботу між обліковими працівниками відповідно до їхньої кваліфікації, ефективніше використовувати обчислювальну техніку, підвищувати якість обліково-аналітичної інформації, сприяти економії коштів для ведення обліку за рахунок використання оптимальної кількості висококваліфікованих працівників.

Організація обліку і технологія обліку тісно пов'язані. Технологія бухгалтерського обліку – це процес обробки облікових даних, що виступає послідовною сукупністю окремих етапів, які об'єднують упорядковані в часі взаємопов'язані стадії, виконання яких є необхідним і достатнім для отримання потрібної облікової інформації. [15, с. 8]

Метою організація бухгалтерського обліку є формування знань про раціональну організацію системи економічної інформації для її використання в процесі прийняття управлінських рішень.

Наука про організацію бухгалтерського обліку знаходиться на стику багатьох економічних дисциплін, які є одночасно її базою, і в той же час дозволяє їм активно розвиватись. Насамперед це такі дисципліни:

- бухгалтерський облік;
- фінансовий облік;
- облік у галузях економіки;
- управлінський облік;
- аудит;
- економіка підприємств;
- менеджмент;
- аналіз;
- статистика;
- контроль і ревізія;
- господарське право;
- наукова організація праці;

—ергономіка тощо.

Ця наука є узагальнюючою з точки зору організації, сприяє більш ефективному використанню накопичених цими дисциплінами знань з метою формування суджень і прийняття обґрунтованих рішень.

Основоположними питаннями для кожної науки є вчення про предмет і метод. Організація бухгалтерського обліку – наука історична, предмет і метод якої на кожному етапі розвитку суспільства постійно вдосконалювалися.

Предметом організації бухгалтерського обліку є системи обліку, контролю і аналізу підприємства, установи, організації.

Метод – це сукупність способів і прийомів з допомогою яких досягається вирішення її завдань. При цьому використовуються як загальнонаукові методи діалектичного пізнання (індукція, дедукція, аналіз, синтез, аналогія тощо), так і специфічні способи і прийоми (економіко-статистичні, спостережень, анкетування, графічний, проектування, розрахунковий тощо).

Завданнями, які вирішуються наукою про організацію бухгалтерського обліку є наступні:

- визначення сутності організації бухгалтерського обліку та його місця у виконанні завдань підприємства;
- теоретичне обґрунтування предмету дисципліни;
- розробка методик організації бухгалтерського обліку;
- розробка вимог до організації робочих місць працівників бухгалтерської служби;
- обґрунтування та розробка норм праці працівників бухгалтерії;
- обґрунтування та розробка комплексних системних зв'язків працівників бухгалтерії з іншими економічними службами (контрольними, аналітичними) та іншими центрами відповідальності;
- обґрунтування та розробка рекомендацій з впровадження інновацій з організації бухгалтерського обліку, контролю та аналітичних служб.

План документації і документообігу складається на підставі переліку типових і спеціалізованих форм документів, встановлених для підприємств відповідної галузі. Основне завдання плану полягає у визначенні порядку документального оформлення господарських операцій найзручнішими для підприємства документами з урахуванням специфіки його діяльності, а також визначення послідовності проходження документів за всіма стадіями облікового опрацювання.

План рахунків та типова їх кореспонденція. Відповідно до типового Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій на підприємстві складають власний план рахунків бухгалтерського обліку, з урахуванням особливостей діяльності і отримання необхідної інформації для управління та звітності. Враховуючи те, що при відображенні ряду господарських операцій можливі різні алгоритми, затверджуються також єдині алгоритми відображення однорідних господарських операцій. При цьому має передбачатись можливість прямого вибору інформації для податкових розрахунків за даними бухгалтерського обліку.

План інвентаризації передбачає строки і порядок проведення інвентаризації матеріальних цінностей, грошових коштів та інших активів підприємства, а також зобов'язань за розрахунками з різними дебіторами і кредиторами. Цим планом передбачаються як повні інвентаризації, так і часткові, визначаються орієнтовні строки і порядок проведення раптових інвентаризацій. При цьому строки раптових інвентаризацій не повинні бути завчасно відомі матеріально відповідальним особам. План інвентаризації повинен бути складений так, щоб інвентаризація в одній ланці господарства не спричиняла порушення нормальної роботи інших його ланок. При складанні плану інвентаризації керуються Інструкцією щодо інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, документів та розрахунків, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від

11.09.1994 № 69.

План технічного оформлення обліку передбачає детальну характеристику форми, за якою має вестися бухгалтерський облік на підприємстві, перелік і порядок ведення облікових реєстрів, а також заходи щодо раціональної організації облікового процесу, і в першу чергу, - за рахунок забезпечення й ефективного використання сучасних засобів обчислювальної техніки.

Методологічне керівництво організацією бухгалтерського обліку в Україні здійснює Міністерство фінансів України, при якому створено Методологічну раду з бухгалтерського обліку, яка складається з висококваліфікованих наукових працівників, спеціалістів міністерств та інших центральних органів, органів виконавчої влади, підприємств, представників громадських організацій, бухгалтерів і аудиторів.

Методологічна рада з питань бухгалтерського обліку займається наступними питаннями:

- ✓ організацією розробки і розгляду проектів нормативних положень (стандартів) з ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності;
- ✓ удосконаленням організаційних форм і методів бухгалтерського обліку в Україні;
- ✓ методологічним забезпеченням впровадження сучасної обчислювальної техніки, збору й обробки обліково-економічної інформації;
- ✓ розробленням рекомендацій щодо вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації облікових працівників.

Завдання організації фінансового обліку визначаються, виходячи із завдань бухгалтерського обліку і передбачають:

- => вибір методики ведення бухгалтерського обліку;
- => вибір технології і техніки ведення бухгалтерського обліку;
- => підбір облікового персоналу та забезпечення їх роботи (див. рис.2).

Рис. 2 Завдання організації бухгалтерського обліку [1, с.74]

Виконання завдань організації бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності суб'єкта господарювання забезпечить своєчасне, повне, достовірне та безперервне відображення всіх господарських операцій, здійснених на підприємстві; обробку даних за допомогою відповідних процедур, прийомів і способів відповідно до вихідної інформації; складання на основі отриманого масиву інформаційних даних, зафіксованих у первинних документах, облікових реєстрів і бухгалтерської звітності та своєчасне її надання зацікавленим користувачам.

2. ПРЕДМЕТ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ

Предметом організації бухгалтерського обліку є забезпечення процесу ведення і функціонування системи бухгалтерського обліку на підприємстві.

Перед визначенням сутності організації бухгалтерського обліку розглянемо природу та розуміння організації взагалі.

Організація має безпосереднє відношення до формування, розвитку, відображення і представлення всього, що оточує людину та утворює її життєдіяльність. Всі заплановані та здійснювані людські дії, їх результати є проявом сутності організації, а дослідження людиною оточуючого світу починається, передусім, з вивчення того, як все організовано. У ході пізнання оточуючого середовища людина постійно спостерігає прояви відносно ефективного функціонування об'єктивної реальності: устрій природи, розвиток рослин, поведінка тварин.

Термін "організація" походить від середньовіч. лат. *organizo* – повідомляю стрункий вигляд, налаштовую. Пізніше під латинським словом *organizo* розуміли стрункий вигляд, об'єднання. Дещо іншим зазначенням є французьке слово *organisation* – устрій, формування, взаємозв'язок.[1, с.68]

У сучасній науці й практиці використання терміну "організація" є буденним і водночас різноманітним. Для розуміння поняття "організація" можуть використовуватися різні визначення, які відображають широкий спектр загальноприйнятих уявлень і застосування даного терміну (табл.1).

Отже, в тлумаченні терміну "організація" існують суттєві відмінності.

У найбільш загальному трактуванні організація – це упорядкування, налагодження певної системи. Основними вузлами будь-якої системи є її механізм, система в статиці (структура, кадри, техніка) і динаміці (процеси, які відбуваються у системі).

Варіанти тлумачення терміну "організація"

<i>Варіанти тлумачення</i>	<i>Зміст</i>
Об'єднання людей у ході спільної діяльності для досягнення спільної мети	Йдеться про офіційну установу або певну структуру (підприємство, компанія, інститут, орган влади і т.д.), тобто цілеспрямовану функціонуючу систему
Внутрішня впорядкованість, узгодженість, взаємодія частин цілого, обумовлених його побудовою	Застосування даного розуміння терміну спрямоване на визначення і представлення внутрішньої побудови об'єкта, його структури, взаємодії складових
Сукупність цілеспрямованих процесів, які призводять до утворення необхідних зв'язків, об'єднання елементів, частин у ціле, утворення життєздатної системи	Сутність організації як процесу пов'язана зі встановленням кількісних, якісних, часових, просторових та інших зв'язків між окремими складовими. У такому розумінні організація є певним чином спланованим і здійснюваним людиною цілеспрямованим процесом встановлення співвідношень, зв'язків, побудови форм і процедур. Суб'єктом визначення і встановлення таких зв'язків є людина, яка вносить в них своє суб'єктивне, інтелектуальне начало
Будова, устрій, взаємозв'язок складових	У такому трактуванні організація має безпосереднє відношення до формування, функціонування, розвитку та відображення всього, що оточує людину та формує її життєдіяльність

Механізм системи характеризують її теорія (визначення мети, предмета, метода, суб'єкта та об'єкта) і практика. Систему у статичній формі визначають її структура, складові елементи та їх співвідношення і техніка, у динаміці технологічні процеси. Організація передбачає порядок, збереження і підтримання стану певної упорядкованості елементів системи в цілому, забезпечення її якісної визначеності.

Визначення сутності організації як процесу формування певної

системи обумовлено тим, що створення будь-якої організації (внутрішнього впорядкування структури) займає відповідний проміжок часу та є послідовністю певних дій. Такий підхід акцентує увагу на послідовності явищ, подій, дій у поясненні сутності організації як процесу. Саме послідовність, її зміст, обумовленість визначають сутність процесу організації. [1, с. 69]

Отже, в цілому організацію можна визначати і як процес, і як систему. Остання складається або формується у результаті процесу.

Процес у відношенні до системи виступає джерелом, умовою і механізмом її виникнення, становлення та розвитку. Тому організація як процес є первинною, як система - вторинною.

У деяких випадках термін "організація" вживається для позначення властивості, яка розуміється як діяльність з упорядкування всіх елементів визначеного об'єкта в часі та просторі. Таке трактування досить близьке до поняття "організовувати", тобто впорядковувати, налагоджувати або утворювати. Тому поряд з науковим розумінням терміну "організація" його застосування має важливе прикладне значення. У прикладному розумінні організація передбачає впорядкування та узгодження цілеспрямованої діяльності учасників процесів і систем для забезпечення їх ефективного функціонування і розвитку, що передбачає:

- ✓ підготовку до здійснення певного заходу;
- ✓ визначення програми дій;
- ✓ наділення повноваженнями учасників заходу, який проводиться, забезпечення необхідною інформацією і технічними засобами;
- ✓ контроль за реалізацією визначених заходів.

Такі завдання висувуються і вирішуються у процесі практичної організаційної діяльності.

Як і будь-яка діяльність бухгалтерський облік для успішного ведення і забезпечення його інформацією планування, аналізу та контролю господарської діяльності підприємства потребує належної організації, яка

передбачає вирішення ряду методичних, технологічних, технічних і організаційних питань.

Система бухгалтерського обліку не з'явиться і не буде функціонувати на окремому підприємстві без організації, яка виступає ефективним інструментом побудови та здійснення облікового процесу, управління майном і розвитку підприємства.

Від раціональної організації бухгалтерського обліку залежить можливість отримання й представлення зацікавленим користувачам всієї необхідної інформації.

Рівень виконання завдань бухгалтерського обліку передусім залежить від його організації. Раціональна організація бухгалтерського обліку має суттєве значення для задоволення потреб управлінського персоналу в інформації, яка є підставою для пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання, забезпечує збереження майна власника та достовірне визначення результатів діяльності.

На думку І.П. Бабенко, раціонально організований бухгалтерський облік повинен відповідати наступним вимогам:

- ✓ точність облікових записів, узгоджених зі справді здійсненими господарськими операціями та констатованими явищами та подіями;
- ✓ зрозумілість і чіткість записів господарських оборотів з точки зору їх логічної узгодженості;
- ✓ правильна грошова оцінка як наявних засобів, так і здійснюваних операцій і оборотів, які спостерігаються;
- ✓ повнота та визначеність зареєстрованих фактів і явищ господарської діяльності, а також легальність або законність записів, з точки зору їх відповідності вимогам законодавства;
- ✓ правдивість і документальна обґрунтованість записів;
- ✓ відповідність, спеціалізація і правильний вибір облікових книг для даного підприємства;
- ✓ належна класифікація, групування і систематизація фактичного

обґрунтованого облікового матеріалу, а також правильна номенклатура бухгалтерських рахунків;

✓ акуратність, своєчасність і впорядкованість записів з точки зору їх хронологічної послідовності. [1, с. 70]

Останню з перерахованих умов вчений називав альфою і омегою в бухгалтерському обліку, пояснюючи це тим, що ідеальний порядок повинен панувати в будь-якій справі, з тим паче в бухгалтерському обліку.

Організація бухгалтерського обліку супроводжує створення підприємства, та забезпечує його підготовку до ефективної діяльності. Без організованого бухгалтерського обліку неможлива діяльність суб'єктів господарювання, оскільки це суперечить чинному законодавству України.

На сучасному етапі власники повинні не тільки усвідомити роль організації бухгалтерського обліку у забезпеченні ефективності процесу управління, але й зрозуміти, що організація бухгалтерського обліку покликана зберегти та примножити їх майно. У багатьох випадках участі власників у процесі організації бухгалтерського обліку перешкоджають наступні обставини:

- 1) необізнаність в достатній мірі власника в питаннях бухгалтерського обліку для формування облікової політики підприємства;
- 2) власник не бере безпосередньої участі в управлінні підприємством;
- 3) наявність декількох власників, що ускладнює їх участь у процесі формування облікової політики.

Процес організації бухгалтерського обліку передбачає вибір, впорядкування, встановлення зв'язку та об'єднання в часі й просторі необхідних складових. Таке розуміння є основою для пояснення організації бухгалтерського обліку як цілеспрямованого об'єднання, встановлення зв'язків, складових, які забезпечують виконання бухгалтерським обліком своїх завдань.

У цілому організацію бухгалтерського обліку визначають як:

⇒ сукупність способів створення та впорядкування системи

бухгалтерського обліку для забезпечення її функціонування з урахуванням особливостей суб'єкта господарювання;

⇒ систему умов та елементів побудови облікового процесу для отримання достовірної і своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства та здійснення контролю за раціональним використанням майна власника;

⇒ науково обґрунтовану сукупність умов, які забезпечують найбільш економне та раціональне здійснення збору, обробки та зберігання бухгалтерської інформації для оперативного контролю за правильним використанням майна підприємства та надання користувачам неупередженої фінансової звітності. [1, с. 71]

У широкому розумінні організація бухгалтерського обліку є упорядкуванням всіх елементів системи бухгалтерського обліку, налагодженням і удосконаленням його процесу.

Організація бухгалтерського обліку — це сукупність заходів власника (керівника) підприємства, які мають цілеспрямований характер щодо створення, забезпечення, постійного впорядкування і вдосконалення функціонування системи бухгалтерського обліку та здійснення його процесу на підприємстві. [1, с. 71]

Виступаючи передусім в якості методичної бази, організація бухгалтерського обліку забезпечує отримання, відображення і застосування знань про принципи, форми й способи побудови процесу бухгалтерського обліку, отримання інформації про господарську діяльність підприємства.

Слід чітко відрізнити поняття "організація" і "ведення" бухгалтерського обліку.

Організація бухгалтерського обліку – це прерогатива власника (керівника) у співпраці з обліковими працівниками. Ведення бухгалтерського обліку входить до обов'язків облікових працівників та полягає у застосуванні бухгалтером узгодженої з керівництвом підприємства методики та технології відображення у бухгалтерському обліку господарських операцій і складання

бухгалтерської звітності.

Бухгалтерський облік організується передусім для отримання користувачами в будь-який момент часу інформації необхідної деталізації. Тому організовуючи бухгалтерський облік, необхідно пам'ятати, що він повинен існувати не заради самого себе, а задля задоволення інформаційних потреб користувачів.

Раціональна організація бухгалтерського обліку визначає успішність фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки саме завдяки використанню інформації, яку надає бухгалтерський облік, суб'єкти управління підприємством отримують змогу забезпечити збереження і примноження позитивних результатів діяльності всього колективу підприємства, а його відсутність або серйозні помилки в організації чи веденні призводять до втрати досягнутого успіху.

Ефективність організації бухгалтерського обліку проявляється у своєчасності формування інформації про фінансово-майновий стан суб'єкта господарювання, її достовірності та доступності для зацікавлених користувачів.

Організаційні моменти фінансового обліку можуть регулюватися як на рівні держави, так і на рівні підприємств. Передумовою правильної організації фінансового обліку є державне управління бухгалтерським обліком, яке повинне забезпечити єдиний підхід до відображення в обліку однорідних господарських операцій, їх оцінки, уніфікацію первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку та форм звітності.

3. ОСНОВНІ ОБ'ЄКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

Об'єктами організації фінансового обліку є документування господарських операцій і документооборот підприємства, фінансова політика, структура облікового підрозділу підприємства та регламентація роботи облікових працівників, організаційне, методичне, правове та технічне забезпечення бухгалтерського обліку та ін.

Крім того, з веденням фінансового обліку пов'язані й інші працівники підприємства: керівники структурних підрозділів (начальники цехів, бригадири та ін.), окремі працівники (комірники, майстри, водії та ін.). Наприклад, комірник повинен у встановлені графіком документообороту терміни звітуватися про рух товарно-матеріальних цінностей на складі. Таким чином, робота інших працівників з виконання операцій, пов'язаних з бухгалтерським обліком, потребує також організації, а тому вона є об'єктом організації бухгалтерського обліку.

Складові об'єктів організації бухгалтерського обліку законодавством чітко не врегульовано. Кожне підприємство повинно самостійно визначати питання організації бухгалтерського обліку з урахуванням норм законодавства та особливостей діяльності суб'єкта господарювання.

Особливості складових об'єктів організації бухгалтерського обліку на підприємстві повинні бути врегульовані розпорядчими документами підприємства:

- ✓ положенням про бухгалтерську службу;
- ✓ посадовими інструкціями;
- ✓ розпорядчим документом з облікової політики;
- ✓ графіком документообороту;
- ✓ планами проведення інвентаризації тощо.

Відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [17] відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксації фактів здійснення господарських операцій у

первинних документах, зберігання оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

Керівник підприємства повинен забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами та працівниками підприємства вимог головного бухгалтера (бухгалтера) щодо дотримання правил ведення бухгалтерського обліку, надання для обліку документів і даних. Це здійснюється шляхом видання відповідних наказів, розпоряджень, затвердження положень про підрозділи, посадових інструкцій, іншими діями, спрямованими на виконання вимог головного бухгалтера працівниками, які мають відношення до ведення бухгалтерського обліку.

На рішення власника (керівника) підприємства щодо окремих питань організації фінансового обліку впливає велика кількість факторів, які охоплюють як загальні характеристики суб'єкта господарювання (форма власності, розмір підприємства, організаційно-правова форма діяльності, вид діяльності, галузь, наявність матеріальної бази, стратегія фінансово-господарського розвитку), так і окремі показники господарської діяльності (середньоспискова чисельність працівників, обсяги діяльності, рентабельність продукції тощо).

Суттєвий вплив на організацію бухгалтерського обліку здійснює організаційно-правова форма господарювання – форма здійснення господарської діяльності з відповідною правовою основою, яка визначає характер відносин між засновниками (учасниками), режим майнової відповідальності за зобов'язаннями підприємства, порядок створення, реорганізації, ліквідації, управління, розподілу одержаних прибутків, можливі джерела фінансування діяльності тощо.

Об'єктами організаційно-правових форм господарювання в Україні виступають юридичні особи, представлені на рис. 3.

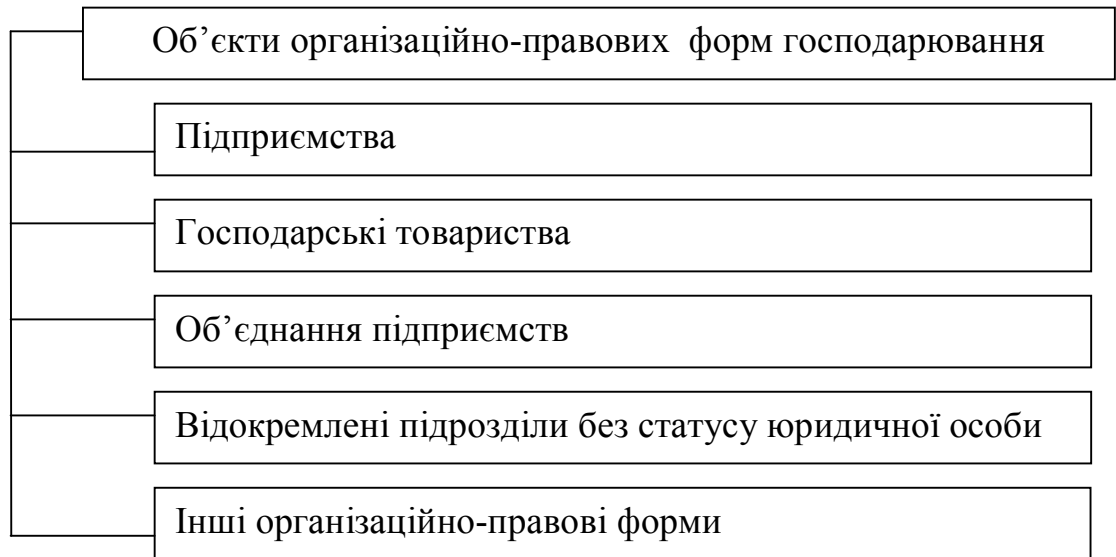

Рис. 3. Об'єкти організаційно-правових форм господарювання в Україні

4. МЕТОД ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

Відповідно до чинного законодавства фінансового облік повинен вестися з перших днів функціонування підприємства до офіційного припинення його діяльності. При створенні суб'єкта господарювання роль бухгалтера або особи, яка тимчасово виконує його обов'язки, є досить важливою, оскільки він бере участь у підготовці та реєстрації установчих документів, відкриває рахунки в банку, реєструє підприємство в податкових органах і т.д.

Процес організації фінансового обліку є трудомістким, вимагає ґрунтовних знань особливостей діяльності підприємства.

Різноманітні стадії життєвого циклу підприємства відповідним чином впливають на ведення бухгалтерського обліку та формування звітності. Однак у будь-якому випадку ведення бухгалтерського обліку неможливе без його організації.

Для раціональної організації бухгалтерського обліку необхідно:

- 1) досконало ознайомитися з діяльністю суб'єкта господарювання;
- 2) підібрати облікових працівників;
- 3) визначити для кожного з них обов'язки та створити необхідні для роботи умови;
- 4) забезпечити контроль і встановити відповідальність за невиконання обов'язків.

Процес організації бухгалтерського обліку передбачає три етапи:

✓ створення суб'єкта господарювання (складання протоколу зборів засновників, який передбачає рішення про прийняття керівника на посаду, який автоматично відповідно до законодавства визнається відповідальною особою за організацію бухгалтерського обліку);

✓ організація бухгалтерського обліку (даний етап передбачає три взаємопов'язані напрями:

- методичний,
- технологічний;

- організаційний);
 ✓ впорядкування і вдосконалення системи бухгалтерського обліку – етап, який супроводжує життєдіяльність підприємства для забезпечення ефективного функціонування бухгалтерського обліку та його ведення.

Напрями організації бухгалтерського обліку (методичний, організаційний і технологічний) забезпечують формування системи бухгалтерського обліку та здійснення його процесу в умовах конкретного суб'єкта господарювання.

Характеристику напрямів організації бухгалтерського обліку представлено в таблиці 2.

Таблиця 2.

Характеристика напрямів організації бухгалтерського обліку за змістом

Назва	Зміст
Методичний	1) вибір методики оцінки активів, списання витрат майбутніх періодів, калькулювання собівартості, нарахування резерву сумнівних боргів, фондів спеціального призначення тощо; 2) встановлення критеріїв розмежування основних засобів, малоцінних необоротних матеріальних активів і МШП; 3) вибір методів нарахування амортизації необоротних активів
Технологічний	1) вибір форми ведення бухгалтерського обліку; 2) розробка форм внутрішньої звітності і порядку їх заповнення; 3) встановлення строків та порядку проведення інвентаризації; 4) визначення випадків залучення фахівців (сторонніх осіб) для проведення інвентаризації специфічних для підприємства об'єктів майна та зобов'язань; 5) вибір номенклатури бухгалтерських рахунків з аналітичними розрізами до них; 6) розробка форм первинних документів і графіку документообороту; 7) встановлення порядку зберігання документів, 8) організація архіву бухгалтерських документів; 9) встановлення порядку захисту відомостей, які складають комерційну таємницю підприємства; 10) організацію внутрішньогосподарського контролю

Організаційний	1) вибір оптимальної форми організації бухгалтерського обліку; 2) організація роботи бухгалтерської служби (розробка організаційно-розпорядчих документів); 3) встановлення норм праці, необхідних для виконання робіт і визначення оптимальної чисельності облікових працівників; 4) формування політики підбору облікових працівників та підвищення їх кваліфікації; 5) встановлення порядку атестації бухгалтерів; 6) правове, технічне та методичне забезпечення роботи облікових працівників; 7) заходи наукової організації праці;

Для будівельних підприємств характерним може бути "виїздний" характер бухгалтерської служби, тобто створення облікових підрозділів на окремих об'єктах, які будуються. Це зумовлено передусім тим, що за таких умов досить зручним є здійснення оперативного контролю за витрачанням будівельних матеріалів і дотриманням строків виконання замовлень.

Суттєвий вплив також здійснюють зовнішні у відношенні до підприємства фактори: економічні (система оподаткування, рівень свободи дій, система нормативного регулювання), політичні, соціальні, географічні тощо. Саме під їх впливом відбувається організація суб'єктів і процесу бухгалтерського обліку.

Досить важливим є врахування рівня кваліфікації бухгалтерських працівників і системи матеріальної зацікавленості працівників в ефективності роботи та відповідальності за виконання своїх обов'язків.

Лише системний аналіз всієї сукупності факторів допоможе правильно забезпечити процес ведення бухгалтерського обліку.

5. НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В УМОВАХ РИНКУ

З переходом України до ринкових відносин, органами державного регулювання було здійснено ряд заходів орієнтованих на впровадження економічних відносин ринкового спрямування. Складовою частиною цих заходів стало реформування системи бухгалтерського обліку. Головне завдання трансформації національної системи бухгалтерського обліку полягало у прискоренні процесу її приведення у відповідність з вимогами ринкової економіки та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, наданні суб'єктам господарювання можливостей визначати межі та форми внутрішньовиробничого (управлінського) обліку.

В результаті проведення даних реформ з 1 січня 2000р. ввійшов у силу Закон України № 996-XIV „Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”. Даним Законом визначаються правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.

Згідно Закону України „Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” існує два види обліку: бухгалтерський облік та внутрішньогосподарський (управлінський) облік.

Бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

У країнах з розвинутою ринковою економікою даний поділ дещо відрізняється, а саме: бухгалтерський облік поділяється на фінансовий і управлінський, причому у фінансовому обліку поступово відокремлюється

управлінська функція. В загальному вигляді структуру бухгалтерського обліку можна представити за допомогою наступної схеми (рис.4

Ведення фінансового обліку в Україні є обов'язковим для всіх підприємств. Фінансова бухгалтерія фіксує інформацію про поточні витрати у по елементному розрізі, а саме: прибутки підприємства, стан дебіторської та кредиторської заборгованості, розміри фінансових інвестицій, джерела їх фінансування тощо. Споживачами інформації фінансового обліку в основному виступають зовнішні користувачі інформації.

Управлінський (внутрішньогосподарський) облік ведеться виключно для внутрішніх інформаційних потреб підприємства. Ведення управлінського обліку не є обов'язковим, його параметри, напрями, глибина не регламентуються, а визначаються підприємством самостійно.

Рис.4. Структура бухгалтерського обліку

Інформація управлінського обліку використовується на підприємстві для визначення результатів роботи окремих підрозділів, встановлення очікуваних доходів за окремими проектами, видами продукції, визначення

перспектив на майбутнє і прогнозування фінансового стану підприємства на перспективу. Його мета – надати інформацію щодо прийняття рішень для управління економікою підприємства та перевірити ефективність виконання прийнятих рішень.

В управлінському обліку відтворюється, передусім, інформація про витрати. Вони групуються та класифікуються за видами та місцем виникнення, структурними підрозділами, в яких відбувається споживання ресурсів.

Необхідність виділення таких даних управлінського обліку в самостійний підрозділ багато в чому пов'язана з посиленням вимог до збереження комерційної таємниці в діяльності підприємства.

Адміністрація підприємства самостійно встановлює склад, терміни і періодичність подання внутрішньої звітності. Ця облікова система практично не регламентується законодавством.

Крім фінансового і управлінського обліку підприємства зобов'язані здійснювати податкові розрахунки, які окремі спеціалісти кваліфікують як податковий облік.

З переходом України до ринкових відносин та появою приватної власності особливого значення набуло питання ефективного ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, його відповідності сучасним реаліям, об'єктивності і своєчасності інформації даних бухгалтерського обліку.

Таким чином, одним з найбільш відповідальних етапів створення підприємства та підготовки до його ефективної діяльності стає організація бухгалтерського обліку.

Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" (996-14) питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів, для

чого ним обирається форма його організації (з наявністю чи відсутністю у штаті підприємства посади головного бухгалтера).

Під організацією бухгалтерського обліку розуміють систему умов та елементів побудови облікового процесу з метою отримання достовірної та своєчасної інформації про господарську діяльність підприємства і здійснення контролю за раціональним використанням виробничих ресурсів і готової продукції. Її призначення – удосконалення та раціоналізація обробки інформації, розподіл робіт між персоналом бухгалтерії, наукова організація праці.

Організація бухгалтерського обліку – це цілеспрямована діяльність керівників підприємства по створенню, постійному впорядкуванню та удосконаленню системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів [1, с.42].

Поняття „організація бухгалтерського обліку” може бути визначено як науково обґрунтована сукупність умов, при яких найбільш економно і раціонально здійснюється збір, обробка і зберігання бухгалтерської інформації з метою оперативного контролю за правильним використанням майна підприємства та надання користувачам неупередженої фінансової звітності.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксації фактів всіх здійснених господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

В процесі організації обліку власник або уповноважений ним орган (посадова особа) повинен враховувати ряд таких факторів впливу: форми власності підприємства, організаційно-правової форми, предмету діяльності підприємства, системи оподаткування. Саме в цій частині організації обліку в

зв'язку з переходом України на новий етап розвитку економіки відбулося чи не найбільше змін, а саме: державна форма власності змінилася приватною; адміністративно-командна система замінена більш ефективними економічними методами керівництва виробництвом; вибір предмету діяльності підприємства цілком покладено на власника; значних змін зазнала системи оподаткування.

Вплив даних факторів потребує всебічної обізнаності керівника у змінах які відбуваються в економічному житті держави, в її законодавчих і правових актах у ході прийняття рішень щодо таких питань:

1. Визначення складу облікового апарату;
2. Формування облікової політики (методології і технології ведення бухгалтерського обліку);
3. Вибору певної форми організації структури бухгалтерії (централізованої, децентралізованої, змішаної).

Питання визначення складу облікового апарату полягає у вирішенні на кого саме покладатиметься ведення бухгалтерського обліку. Варіантність у вирішенні даного питання виникла в результаті переходу до ринкових відносин, який обумовив появу бухгалтерів-підприємців та приватних аудиторських фірм, а також дав можливість керівникові здійснювати вибір на свій розсуд.

В результаті чого дані обов'язки на підприємстві, за рішенням керівника, можуть виконувати як бухгалтер або бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером так і спеціаліст з ведення бухгалтерського обліку, зареєстрований як підприємець або аудиторська фірма (на договірних засадах).

На підприємствах, для яких оприлюднення звітності є необов'язковим, ведення бухгалтерського обліку може здійснювати сам власник або керівник. В такому разі, як правило, організація обліку практично відсутня, там має місце лише ведення обліку.

Важливим етапом у організації бухгалтерського обліку є формування

облікової політики підприємства.

Згідно із законом України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність” облікова політика – це сукупність принципів, методів та процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

Необхідність впровадження в організацію бухгалтерського обліку облікової політики підприємства обумовлена формуванням ринкової економіки, існуванням різних форм власності, розширенням міжнародних економічних зв'язків українських підприємців та наявності прав вибору і його реалізації.

В процесі формування облікової політики керівник розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів, а також затверджує правила документообороту і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку.

Ступінь свободи підприємства у формуванні облікової політики обмежений державною регламентацією бухгалтерського обліку, яка визначена переліком методик і облікових процедур, серед яких однак припустимі альтернативні варіанти. Він визначається можливістю вибору конкретних способів оцінки, калькуляції, переліку бухгалтерських рахунків тощо.

Облікова політика конкретного підприємства затверджується наказом про облікову політику. Можливий варіант наказу про облікову політику наведено у додатку 1.

Вибір правильної структури апарату передбачає встановлення на визначений період часу твердої взаємної залежності окремих частин та працівників апарату, вираженій у відповідній лінії підпорядкування та управління. Найбільші шанси на вдале вирішення організаційних завдань має така структура, яка проектується тільки після того, коли вивчено діяльність

даного підприємства, виявлені та визначені поставлені перед апаратом цілі, а для забезпечення досягнення цих цілей своєчасно розроблено чіткі робочі процеси. Зрозумілість мети, знання завдань та конкретизація роботи, яку потрібно виконати, - основні передумови структури будь-якого адміністративного органу.

Отже, від раціональної організації облікового апарату багато в чому залежить підвищення аналітичності та оперативності бухгалтерського обліку. Раціональна організація облікового апарату дозволяє широко удосконалювати документообіг, документацію, обробку інформації, доцільніше використовувати робочий час облікових працівників, здійснювати точний, своєчасний та діючий облік при найменших витратах сил та засобів на його ведення і забезпечує узгоджену ритмічну працю на всіх етапах облікового процесу.

Добре відпрацьований документообіг, швидка обробка та раціональна система зберігання документів забезпечують своєчасне отримання облікової інформації відповідними управлінськими структурами, надійний контроль за господарською діяльністю, дозволяють користуватися документацією у будь-який момент, гарантують цілісність зберігання документів протягом встановлених законом термінів.

Перед організацією обліку на підприємстві ставиться ряд завдань основними завданнями з яких є:

- своєчасне, повне, достовірне, безперервне відображення всіх фактів господарської діяльності, які були здійснені на підприємстві;
- обробка даних за допомогою відповідних процедур, прийомів та способів відповідно до вихідної інформації;
- складання на основі отриманого масиву обробленої інформації зафіксованої у первинних документах, реєстрах, формах фінансової звітності та подачі їх зацікавленим користувачам;
- розробка концепції облікової політики підприємства;
- межі застосування фінансового та управлінського обліку.

Від вирішення цих завдань залежить структура та якість обліку, врахування запитів управлінської системи і функціонування інформаційної системи підприємства, а отже й подальше досягнення бажаних результатів діяльності підприємства.

Організацію обліку поділяють на три взаємопов'язаних етапи. На першому, методичному, етапі організації бухгалтерського обліку здійснюється вибір системи певних способів та прийомів, на яких базується документування, інвентаризація, використання синтетичних та аналітичних рахунків, застосування методу подвійного запису, оцінка майна та зобов'язань, калькулювання, бухгалтерський баланс та звітність.

На даному етапі велике значення відіграє компетентність та обізнаність керівника. Так як в результаті реформування системи бухгалтерського обліку в Україні внесено зміни до багатьох первинних облікових документів, реєстрів бухгалтерського обліку та інші носіїв обліково-економічної інформації, що належать до уніфікованої системи бухгалтерської облікової та звітної документації, затверджено новий План рахунків бухгалтерського обліку, прийнято 25 Положень (стандартів) обліку, які базуються на МСБО.

Дані зміни суттєво впливають на прийняття управлінських рішень щодо комплексу заходів, що забезпечують організацію первинного документування: вибір об'єктів первинного документування та носіїв первинної інформації, складання переліку форм первинних документів, їх проектування, встановлення порядку та процедур здійснення записів в первинних документах.

Безумовно, перехід до нового плану рахунків докорінно змінив номенклатуру рахунків (робочий план рахунків) бухгалтерського обліку і викликав необхідність у розробці нової структури субрахунків та аналітичних рахунків та виборі і затвердженні типових бухгалтерських проводок.

У ринкових умовах особливого значення набуває внутрішня звітність, яка дає змогу керівникові приймати управлінські рішення, які можуть

стосуватися як довгострокових перспектив розвитку підприємства, так і поточних проблем, що виникають в процесі господарської діяльності. Тому під час визначення переліку та розробки форм внутрішньої звітності і порядку їх заповнення важливо враховувати усі зміни які відбулися в економічно-правовому середовищі та стані ринкових відносин в Україні.

Зміни у бухгалтерському та податковому обліку значною мірою торкнулися методики бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва, що безумовно необхідно враховувати на даному етапі.

Другий етап організації бухгалтерського обліку, технічний, - це вибір форми обліку, що найбільше відповідає галузі та розміру даного підприємства. Він полягає: у виборі способу обробки облікових даних – безкомп'ютерного та комп'ютеризованого; розробці переліку і форм облікових реєстрів; встановленні порядку здійснення записів в реєстрах і переносу даних в реєстри.

Третій етап полягає в організації роботи облікового апарату, або іншими словами – це організація управління в бухгалтерії. Він включає:

1. встановлення найбільш економічної і найбільш зручної загальної системи обліку (облік централізований, децентралізований або змішаний);
2. визначення оптимальної структури облікового апарату (розподіл облікової праці за ділянками обліку);
3. встановлення норм праці та часу, необхідного для виконання робіт і визначення оптимальної чисельності бухгалтерів;
4. набір кадрів та їх навчання;
5. організація робочих місць бухгалтерів;
6. раціональне розміщення облікового апарату (розташування поруч з оперативними підрозділами, працівниками, які часто взаємодіють з бухгалтерією тощо);
7. встановлення належних інформаційних зв'язків між окремими частинами бухгалтерії та між бухгалтерією і оперативними підрозділами підприємства, а також із зовнішнім середовищем (встановлення належного

діловодства та документообігу);

8. організація матеріального, інформаційного і технічного забезпечення облікових працівників;

9. мотивація працівників бухгалтерії (оплата праці, інші види стимулювання);

10. встановлення правильного і точного обліку роботи працівників та контролю за виконанням ними своїх функцій;

11. організація архіву бухгалтерських документів;

12. організація безпеки та захисту облікової інформації.

У ринкових умовах збільшується потреба в даних бухгалтерського обліку для різних категорій управлінського персоналу, інтереси яких не завжди збігаються. Тому на підприємстві необхідно розробити систему обміну інформацією, в якій будуть задіяні: особа яка приймає управлінське рішення, та особи, які забезпечують її якісною інформацією, а також потоки інформації, що виникають між ними. Під потоком інформації слід розуміти цілеспрямований рух інформації від/до особи, що приймає управлінське рішення, до/від осіб, які забезпечують інформацією, та між ними. З цією метою необхідно обґрунтувати джерела інформації, сформулювати перелік показників, які можна розрахувати за цими джерелами, виключаючи їх дублювання.

Організація бухгалтерського обліку включає такі складові:

- Положення про бухгалтерську службу;
- Положення про головного бухгалтера;
- Графіки документообігу;
- Посадові інструкції виконавцям;
- Організаційне, правове, методологічне забезпечення бухгалтерської служби;
- Технічне забезпечення обліку;
- Наукова організація праці;
- Інші види робіт з організації обліку.

План організації бухгалтерського обліку можна представити наступними складовими:

- ❖ План документообігу – графік руху документів з моменту їх виписки до передачі в архів;

- ❖ План проведення інвентаризації – документ в якому встановлюються терміни проведення річних та внутрішньо річних інвентаризацій;

- ❖ Графік виконання облікових робіт. В свою чергу поділяється на:

- Індивідуальний – перелік робіт, які покладаються на кожного виконавця, терміни їх виконання;

- Структурний – перелік і терміни облікових робіт в підрозділах господарства.

- ❖ План проведення ревізій та перевірок – визначає характер перевірки (повна, часткова), час, терміни, виконавців та дати розглядання документів.

Таким чином, організація бухгалтерського обліку підприємства залежить від обсягу облікових робіт, наявності комп'ютерної техніки, інших умов, а також від тієї облікової політики, яку самостійно розробляє і веде підприємство на основі встановлених загальних правил бухгалтерського обліку.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

В умовах ринкової економіки бухгалтерський облік є особливо важливою функцією ефективного управління виробничими і комерційними структурами, знаряддям контролю за раціональним і економічним використанням ресурсів з метою досягнення комерційного успіху і виконання фінансових обов'язків перед державою.

Опанування знаннями бухгалтерського обліку, контролю і аналізу господарської діяльності з метою виявлення слабких місць у роботі підприємств і знаходження шляхів подальшого покращення їх роботи є головною метою керівника підприємства, менеджера, економіста, бухгалтера.

Виникнення нових підходів до бухгалтерського обліку на державних, приватних, орендних, спільних підприємствах, у міжнародних об'єднаннях сприяє ринкова економіка.

Удосконалення побудови своєчасного і достовірного фінансового обліку нерозривно пов'язане з вирішенням актуальних завдань в галузі економіки. Виявленню і використанню внутрішньогосподарських резервів підприємств, запобіганню зловживанням і перевитратам, зниженню собівартості продукції, підвищенню продуктивності праці, рентабельності виробництва (робіт, послуг), досягнення комерційного успіху сприяють чітко налагоджений облік і контроль.

Фінансовий облік повинен всебічно і повно охоплювати та систематизувати господарську діяльність виробничо-комерційного підприємства, об'єднання, забезпечувати управління інформацією, здатною контролювати і оцінювати їх господарську діяльність.

Чітка побудова фінансового обліку підвищує його роль як основного засобу контролю за додержанням режиму економії і комерційного успіху в усіх підприємствах. Підвищення аналітичності та оперативності бухгалтерського обліку багато в чому залежить і від раціональної організації облікового апарату. Раціональна організація облікового апарату дозволяє

широко удосконалювати документообіг, документацію, обробку інформації, доцільніше використовувати робочий час облікових працівників, здійснювати точний, своєчасний та діючий облік при найменших витратах сил та засобів на його ведення і забезпечує узгоджену ритмічну працю на всіх етапах облікового процесу.

Добре відпрацьований документообіг, швидка обробка та раціональна система зберігання документів забезпечують своєчасне отримання облікової інформації відповідними управлінськими структурами, надійний контроль за господарською діяльністю, дозволяють користуватися документацією у будь-який момент, гарантують цілісність зберігання документів протягом встановлених законом термінів.

Недоліки в організації бухгалтерського обліку викликають відставання обліку, затримки у поданні звітних даних та іншої отриманої інформації. Наявність великих розривів в часі між моментом одержання обліково-економічної інформації і моментом її використання перешкоджає підвищенню економічної ефективності діяльності підприємств. Недоліки в організації обліку призводять до його заплутаності, створення умов для розкрадання майна та інших зловживань, збільшення витрат на утримання облікового персоналу.

Всі ці недоліки викликаються різними причинами, головними з яких є: громіздкість самих методів ведення обліку на окремих ділянках, недосконалість технічних засобів обліку, недостатньо висока кваліфікація частини працівників, неправильна організація облікової праці.

За час свого існування практика організації обліку зуміла досягти значних результатів: вона нагромадила певний досвід, виробила свої методи, вивела і встановила правила організації, закріпила їх на досвіді і чисто практичною діяльністю довела право на своє існування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бутинець Ф.Ф., Організація бухгалтерського обліку: підручник – 4-те вид., доп. і перероб. [Текст] / За ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця, О.П. Войналович, Л.І. Томашевська. – Житомир: ПП „Рута”, 2005. – 528 с.
2. Бутинець Ф. Ф., Малюта Н.М. Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків. Звітність: навчальний посібник – 3-тє вид., доп. [Текст] / За ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП „Рута”, 2001. – 512 с.
3. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії і практики: навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. [Текст] / А.Г. Загородній, Г.О. Партин. К.: Т-во „Знання”, КОО, 2003. – 327 с.
4. Карпушенко М. Ю. Організація обліку: навч. посібник (для студентів економічних спеціальностей, які навчаються за спеціальністю «Облік і аудит») [Текст] / М. Ю. Карпушенко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 241с.
5. Колос І. Облікова інформація для прийняття управлінських рішень [Текст] / І. Колос. // Вісник податкової служби України. – 2004. - №20. – С.15-18.
6. Крупка Я.Д. Бухгалтерський облік в будівництві. Навчальний посібник. [Текст] / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Р.О. Мельник. – Тернопіль: ПП „Принтер - інформ”, 2004 – 514 с.
7. Кузьмінська О.Е., Кириленко В.Б. Організація обліку в банках. [Текст] / О.Е. Кузьмінська, В.Б. Кириленко.– К.: 2002. – 282 с.
8. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: нормативна та методична база. Навчальні матеріали для студентів вищих навчальних закладів економічних спеціальностей. [Текст] / В.С. Лень. – Чернігів. – ЧДТУ. – 2005. – 396 с.
9. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: навч. посіб. [Текст] / В.С. Лень, В.В. Гливенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 556 с.

10. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посіб. [Текст] / В.С. Лень, В.В. Гливенко. – К.: Знання-Прес, 2005. – 491 с.
11. Ловінська Л.Г. Організація бухгалтерського обліку та фінансового контролю в сучасних умовах господарювання в Україні: [Монографія] / Л.Г.Ловінська, І.Б.Стефанюк. – К., 2006. – 237 с.
12. Моя професія – бухгалтер, фінансист. Навчальний посібник для студентів вузів спеціальності 7.050106 „Облік і аудит” / За редакцією д.е.н., проф., Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця, І.А. Панченко. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 156 с.
13. Мякота В. Бухгалтерський облік на малих підприємствах. [Текст] / В. Мякота. – Харків: Фактор, 2004. – 328 с.
14. Організація бухгалтерського обліку. Підручник для студентів спеціальності „Облік і аудит”. [Текст] / За ред. проф.. Ф.Ф. Бутинця. 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП „Рута”, 2002. – 592 с.
15. Організація бухгалтерського обліку. Навчальний посібник. [Текст] / За ред. В.С. Лєня. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.
16. Основи бізнесу: навчальний посібник [Текст] / За редакцією проф.. Ф.Ф. Бутинця, К.В. Романчик. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП „Рута”, 2004. – 364 с.
17. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України. Прийнятий 16.07.99р. зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 40.
18. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. [Текст] / В. Сопко, В. Завгородній. – К.: КНЕУ, 2000. – 260 с.
19. Сук Л.К, Сук П.Л. Бухгалтерський облік: навч. посіб. [Текст] / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – К.: Знання, 2005. – 471 с.